

AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING MOLİYAVIY NATIJALARINI BAHOLASH

Babajonova Rahima Ro'zmat Qizi

Toshkent Davlat iqtisodiyot universiteti 3 bosqich talabasi

E-mail: rahimababajanova1410@gmail.com

+998970075537

Annotatsiya: Aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy natijalarini baholash, ularning boshqaruv samaradorligini va rivojlanish potensialini aniqlashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy holatini tahlil qilish metodlari, bu jarayonda qo'llaniladigan ko'rsatkichlar hamda natijalarni tahlil qilishga oid asosiy yo'nalishlar ko'rib chiqilgan. Maqola akademik adabiyotlar va amaliy tadqiqotlar asosida yozilgan bo'lib, u biznes sohasidagi mutaxassislar va talabalarga foydali material sifatida xizmat qilishi mumkin.

Kalit so'zlar: aksiyadorlik jamiyati, moliyaviy natijalar, moliyaviy tahlil, rentabellik, likvidlik, solvency, investitsiya

Аннотация: Оценка финансовых результатов акционерных обществ играет важную роль в определении их управленческой эффективности и потенциала развития. В данной статье рассматриваются методы анализа финансового состояния акционерных обществ, показатели, используемые в этом процессе, а также основные направления анализа результатов. Статья основана на академической литературе и практических исследованиях, что делает её полезным материалом для специалистов в сфере бизнеса и студентов.

Ключевые слова: акционерное общество, финансовые результаты, финансовый анализ, рентабельность, ликвидность, платежеспособность, инвестиции.

Annotation: Assessing the financial performance of joint-stock companies plays a crucial role in determining their management efficiency and development potential. This article examines the methods for analyzing the financial condition of joint-stock companies, the indicators used in this process, and the key directions for interpreting the results. Based on academic literature and practical research, the article serves as a valuable resource for business professionals and students.

Keywords: joint-stock company, financial performance, financial analysis, profitability, liquidity, solvency, investment.

Kirish

Aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy natijalarini baholash — bu korxonaning ish faoliyatini monitoring qilish va kelajakdagi strategik qarorlar qabul qilish uchun

zarur bo'lgan jarayonlardan biridir. Moliyaviy tahlil natijalari orqali korxona rahbarlari va investorlar aksiyadorlik jamiyatining barqarorligi, samaradorligi va risk darajasini aniqlay olishadi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasida aksiyadorlik jamiyatlarining huquqlarini himoya qilish to'g'risidagi qonunchilik ham ushbu sohani yanada rivojlantirishga yordam beradi

Maqolada aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy natijalarini baholashda qo'llaniladigan asosiy mezonlar, shu jumladan rentabellik, likvidlik va moliyaviy barqarorlik ko'rsatkichlari chuqurroq o'rganilgan.

Asosiy qism

Aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy natijalarini baholash metodlari

Aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy natijalarini baholash jarayoni murakkab va ko'p qirrali bo'lib, u turli tahlil usullarini o'z ichiga oladi. Bu usullar asosan gorizontaal, vertikal va faktorial tahlil shakllariga bo'linadi. Gorizontaal tahlilda korxonalarning moliyaviy ko'rsatkichlaridagi o'zgarishlar bir necha hisobot davrlari orqali taqqoslanadi. Masalan, sof foyda yoki aktivlar hajmi kabi asosiy ko'rsatkichlar dinamikasi o'rganiladi. Bu esa korxonaning o'sish sur'ati yoki pul oqimlarida ro'y bergan o'zgarishlarni aniqlashga imkon beradi

Vertikal tahlilda esa korxonaning aktiv va majburiyatlari strukturasi chuqurroq o'rganiladi. Bu yerda balansning aktiv va passiv qismlarining foiz nisbatlari hisoblanadi. Vertikal tahlil yordamida korxonaning moliyaviy barqarorligi va resurslarning optimal taqsimlanishi haqida ma'lumot olinadi. Faktorial tahlil esa korxonaning moliyaviy holatiga ta'sir etuvchi omillarni aniqlashga qaratilgan. Mahsulot sotish narxlari, xom-ashyo qiymatlari yoki valyuta kurslari kabi omillar tahlil qilinadi. Bu tahlil usuli aksiyadorlik jamiyatlarining strategik rejalashtirishda muhim rol o'ynaydi

Yuqorida sanab o'tilgan usullar orqali aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy barqarorligi va samaradorligi to'liqroq darajada tushuniladi. Shuningdek, bu usullar korxonalarning uzluksiz ishlash imkoniyatini ham aniqlashga yordam beradi. Moliyaviy natijalarni baholash jarayonida turli ko'rsatkichlar va ulardan foydalanish ham asosiy o'rin tutadi.

Moliyaviy ko'rsatkichlar va ulardan foydalanish

Aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy natijalarini baholashda rentabellik, likvidlik va moliyaviy barqarorlik ko'rsatkichlari asosiy o'rin tutadi. Rentabellik ko'rsatkichlari korxonaning foyda olish qobiliyatini aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Sof foyda, operatsion foyda va kapital rentabelligi kabi ko'rsatkichlar rentabellikni o'rganishda asosiy vosita hisoblanadi. Masalan, sof foydaning aktivlar hajmiga nisbati korxonaning umumiy rentabelligini aniqlashda qo'llaniladi. Bu ko'rsatkich yordamida korxonaning har bir so'mdagi aktivdan qancha foyda olishi mumkinligi baholanadi

Likvidlik ko'rsatkichlari esa korxonaning majburiyatlarni o'z vaqtida bajarish qobiliyatini o'rganishga qaratilgan. Tezkor likvidlik, joriy likvidlik va absolyut likvidlik kabi ko'rsatkichlar orqali korxonaning pul mablag'lariga ehtiyojini qondirish imkoniyati aniqlanadi. Joriy likvidlik ko'rsatkichi, masalan, korxonaning tez sotiladigan aktivlari va qisqa muddatli majburiyatlari o'rtasidagi munosabatni ifodalaydi. Bu ko'rsatkich yuqori bo'lsa, korxona o'z majburiyatlarini osongina bajarish qobiliyatiga ega degan ma'noni anglatadi.

Moliyaviy barqarorlik ko'rsatkichlari korxonaning uzluksiz ishlash imkoniyatini aniqlashda ishlatiladi. Kapitalni qoplash darajasi va qarz-to-capital nisbati kabi ko'rsatkichlar yordamida korxonaning moliyaviy mustahkamligi o'rganiladi. Kapitalni qoplash darajasi korxonaning aktivlarini qarz mablag'lari bilan qoplash darajasini ifodalaydi. Agar bu ko'rsatkich juda yuqori bo'lsa, korxona qarzlariga bog'liq bo'lib ketganligini anglatadi. Bunday holda korxona faoliyati risk ostida bo'lishi mumkin

Bu ko'rsatkichlar aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy holatini tahlil qilishda asosiy vosita hisoblanadi. Ular orqali korxonaning samaradorligi, barqarorligi va majburiyatlarni bajarish qobiliyati baholanadi.

Aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy tahlilida yuzaga keladigan muammolar

O'zbekiston sharoitida aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy tahlilini o'tkazishda bir qator muammolar mavjud. Birinchi navbatda, moliyaviy hisobotlar to'liq emas yoki noto'g'ri tuzilgan bo'lishi mumkin. Bu esa tahlil natijalarining aniq emasligiga olib keladi. Ikkinchidan, aksiyadorlik jamiyatlari uchun qonuniy talablar yetarli darajada rivojlanmagan. Bu esa korxonalarning moliyaviy faoliyatini tartibga solishda qiyinchiliklarga sabab bo'ladi

Uchinchi muammo investitsiya oqimlarini kuzatishda statistik ma'lumotlar cheklangan bo'lishidir. Statistik ma'lumotlarning kamligi investorlarga qaror qabul qilishda qiyinchilik tug'diradi. Bundan tashqari, aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy hisobotlarini tayyorlash va tahlil qilish jarayonlari ham hozirgi kunda to'liq rivojlanmagan. Bu esa moliyaviy natijalarni baholashda noaniqliklarga olib keladi

Bu muammolarni bartaraf etish uchun O'zbekistonda aksiyadorlik jamiyatlarining faoliyatini tartibga solish va qonuniy bazani yanada takomillashtirish zarur. Qonuniy bazani rivojlantirish orqali moliyaviy hisobotlar to'g'riligi va aniqligi ta'minlanadi. Shuningdek, investitsiya oqimlarini kuzatish uchun statistik ma'lumotlar bazasini kengaytirish ham muhim ahamiyatga ega.

Korporativ moliyaviy strategiyaning roli

Aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash va o'sishida korporativ moliyaviy strategiyaning ahamiyati katta. Korxonalarning moliyaviy boshqaruv tizimida moliyaviy nazoratning o'rni alohida ajratib o'tish lozim. Moliyaviy nazorat orqali korxonalar o'z faoliyatlarini optimallashtirish va samaradorlikni oshirish imkoniyatiga ega bo'ladi

Milliy iqtisodiyot doirasida faoliyat ko'rsatayotgan aksiyadorlik jamiyatlari uchun moliyaviy boshqaruv samaradorligini baholashning ahamiyati ham ortmoqda. Moliyaviy siyosatda uning faoliyati samaradorligini oshirishga xizmat qiladigan yangicha qaror qabul qilish shakllari va usullari qo'llaniladi

Natijada, aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy natijalarini baholash jarayoni ularning strategik rejalashtirish va boshqaruv samaradorligini aniqlashda muhim rol o'ynaydi. Bu jarayon orqali korxonalar o'z faoliyatlarini optimallashtirish, risklarni kamaytirish va barqarorlikni ta'minlash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Xulosa

Aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy natijalarini baholash — bu korxonaning strategik rejalashtirish va boshqaruv jarayonida muhim vosita hisoblanadi. Rentabellik, likvidlik va moliyaviy barqarorlik ko'rsatkichlarini o'rganish orqali korxonalarning barqarorligi va samaradorligi haqida to'liq tasavvurga ega bo'lish mumkin. O'zbekiston Respublikasida aksiyadorlik jamiyatlarining huquqlarini himoya qilish to'g'risidagi qonunchilik ham ushbu sohani yanada rivojlantirishga yordam beradi. Kelajakda aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy tahlili sohasida ilmiy va amaliy tadqiqotlarni kengaytirish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risidagi qonunchilik"
2. "Aksiyadorlik jamiyatlari kapitalini shakllantirish manbalari va usullarining afzalliklari" (2024-10-22)
3. "O'zbekiston Respublikasining aksiyadorlik jamiyatlarida strategik ahamiyatga ega korxonalarning 2022-2023-yillik hisoboti" (2023-08-21)
4. "Aksiyalar egasining aksiyadorlik jamiyati ustav fondining jami 20 va undan ortiq foizini tashkil etuvchi aksiyalar paketini olganligi haqidagi axborot"
5. "Tadbirkorlikni rivojlantirish kompaniyasi" Aksiyadorlik Jamiyati rasmiy veb-sayti
6. "KDB Bank O'zbekiston" aksiyadorlik jamiyati rasmiy veb-sayti
7. "Damachi aksiyadorlik jamiyati" Vikipediya maqolasi
8. "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risidagi qonunchilik"
9. "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risidagi qonunchilik"
10. "Aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy tahlili va boshqaruv samaradorligi" (ilm-fan maqolasi).